

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.26.1.2023

Pan
Robert Gawel
Wielkopolski Kurator Oświaty
ul. T. Kościuszki 93
61-716 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.239.2023
Komisji Rozstrzygającej z 17 stycznia 2024 r.

P/23/082 – Organizacja i funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego w województwie lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Kuratorium Oświaty w Poznaniu, ul. T. Kościuszki 93, 61-716 Poznań ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Robert Gawęł, Wielkopolski Kurator Oświaty od 22 września 2020 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja nadzoru pedagogicznego. 2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 września 2021 r. do 31 sierpnia 2023 r. ³
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	1. Maciej Sterczała, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/136/2023 z 23 sierpnia 2023 r. 2. Wioleta Kucz, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/142/2023 z 6 września 2023 r.

(akta kontroli str. 1)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Kuratorium zapewniło adekwatne do potrzeb warunki organizacyjne umożliwiające realizację nadzoru pedagogicznego w publicznych szkołach podstawowych, a zatrudnieni w Kuratorium wizytatorzy posiadali odpowiednie kwalifikacje do realizacji przedmiotowych zadań.

Plany nadzoru pedagogicznego⁶ zostały opracowane zgodnie z ustalonymi przez Ministra Edukacji i Nauki podstawowymi kierunkami realizacji polityki oświatowej państwa oraz jego wytycznymi i zawierały informacje o terminach, liczbie i tematyce kontroli planowych w poszczególnych typach szkół i rodzajach placówek.

Kurator, planując realizację zadań nadzoru pedagogicznego, korzystał z informacji pozyskiwanych m.in. od dyrektorów szkół i placówek oświatowych, nauczycieli, rodziców uczniów, a także od instytucji, z którymi prowadził współpracę.

Kurator dostosował plany nadzoru do zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa⁷ wprowadzonych przez Ministra Edukacji i Nauki, a aktualizacje te podawał do publicznej wiadomości.

Kurator nie wywiązał się z obowiązku polecania dyrektorom szkół podstawowych z niedostatecznymi efektami kształcenia opracowania programu i harmonogramu efektywności kształcenia oraz nie korzystał z innych dostępnych instrumentów

¹ Dalej: Kuratorium.

² Dalej: Kurator.

³ Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych, związane z przedmiotem kontroli, a także dane statystyczne.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁵ NIK formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: plany nadzoru.

⁷ Dalej: kierunki polityki oświatowej.

nadzoru służących dokonaniu oceny efektywności dydaktycznej szkół, tj. zlecenia wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom przeprowadzenia badań i opracowania ekspertyz oraz przeprowadzania kontroli doraźnych, w związku z utrzymującym się w województwie wielkopolskim niezadawalającym poziomem wyników egzaminu ósmoklasisty oraz wzrostem liczby szkół z najniższymi w skali staninowej⁸ wynikami tego egzaminu.

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 Kurator sprawował nadzór pedagogiczny zgodnie z założeniami określonymi w planie nadzoru, w zakresie kontroli planowych, oraz w dokumentach planistycznych dotyczących działań wspomagających. Kurator, w przypadku stwierdzenia potrzeby podjęcia działań nieprzewidzianych w planach nadzoru, prowadził kontrole doraźne. Zarówno kontrole planowe jak i doraźne zostały przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁹ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego¹⁰.

Kurator zaplanował i zrealizował różnorodne działania wspomagające publiczne szkoły podstawowe z uwzględnieniem ulepszania stosowanych metod i form nauczania oraz potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego.

W okresie objętym kontrolą Kurator sprawował nadzór pedagogiczny, współpracując z dyrektorami szkół oraz ich organami prowadzącymi. Opracowane przez Kuratora wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 zostały terminowo przedstawione Ministrowi Edukacji i Nauki.

Stwierdzono dwa przypadki niewywiązania się przez Kuratora z obowiązku niezwłocznego opublikowania na stronie internetowej Kuratorium planu nadzoru pedagogicznego dostosowanego do zmian w kierunkach polityki oświatowej wprowadzonych przez Ministra Edukacji i Nauki.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Organizacja nadzoru pedagogicznego

1.1 Warunki organizacyjne prowadzenia nadzoru pedagogicznego

W okresie objętym kontrolą realizacja zadań dotyczących sprawowania nadzoru pedagogicznego należały do: Wydziału Nadzoru Pedagogicznego¹¹, delegatur Kuratorium: w Kaliszu¹², w Koninie¹³, w Lesznie¹⁴ oraz w Pile¹⁵ (m.in. w zakresie prowadzenia planowych i doraźnych kontroli oraz wspomagania przedszkoli, szkół i placówek¹⁶) oraz do Wydziału Rozwoju Edukacji (w zakresie m.in.: 1) inspirowania

⁸ Skala staninowa stosowana w pomiarze dydaktycznym odpowiada na pytanie, jaką pozycję zajmuje wynik osiągnięty przez ucznia, szkołę na tle wyników osiągniętych przez całą badaną populację. Skala ta wprowadza 9 przedziałów wyników (1 – najniższy, 2 – bardzo niski, 3 – niski, 4 – niżej średni, 5 – średni, 6 – wyżej średni, 7 – wysoki, 8 – bardzo wysoki, 9 – najwyższy).

⁹ Dz. U. t.j. z 2023 r. poz. 900 ze zm. Dalej: ustawa Prawo oświatowe.

¹⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1551 ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego.

¹¹ Obejmujący swoim działaniem powiaty: gnieźnieński, międzychodzki, obornicki, poznański, szamotulski, średzki, śremski, wrzesiński oraz Miasto Poznań.

¹² Obejmująca swoim działaniem powiaty: jarociński, kaliski, kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski oraz Miasto Kalisz.

¹³ Obejmująca swoim działaniem powiaty: kolski, koniński, słupecki, turecki oraz Miasto Konin.

¹⁴ Obejmująca swoim działaniem powiaty: gostyński, grodzki, kościański, leszczyński, nowotomyski, rawicki, wolsztyński oraz Miasto Leszno.

¹⁵ Obejmująca swoim działaniem powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, pільski, wągrowiecki oraz złotowski.

¹⁶ Przygotowywanie analiz wyników sprawowanego nadzoru, organizowanie narad dla dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek, przekazywanie informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach

i intensyfikowania w szkołach procesów służących poprawie oraz doskonaleniu ich pracy, ukierunkowanych na rozwój uczniów, 2) współpracy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu w zakresie obserwacji egzaminów zewnętrznych, analizy wyników egzaminów oraz wykorzystania tych wyników do oceny jakości kształcenia w województwie, a także proponowanie Kuratorowi kierunków działań doskonalących jakość kształcenia, 3) opracowywanie planu nadzoru pedagogicznego Kuratora, monitorowanie jego realizacji, przygotowywanie sprawozdań, analiz i wniosków dotyczących nadzoru pedagogicznego i innych zadań Kuratorium oraz upowszechnianie informacji w tym zakresie).

W okresie objętym kontrolą w regulaminie organizacyjnym Kuratorium¹⁷ nie zostały zamieszczone zapisy określające, kto lub która komórka organizacyjna odpowiada za realizację zadań w zakresie zlecenia wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom prowadzenia badań i opracowywania ekspertyz służących ocenie efektywności działalności dydaktycznej, wychowawczej oraz opiekuńczej szkół i placówek, na podstawie art. 60 ust. 9 ustawy Prawo oświatowe i § 30 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego oraz wydawania dyrektorom szkół polecenia opracowania programu poprawy efektywności kształcenia i wychowania, o którym mowa w art. 56, ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

(akta kontroli str. 26-45, 46-64)

W udzielonych wyjaśnieniach Kurator podał, że ww. zadania należały do uprawnień wykonywanych przez Kuratora samodzielnie i przypisywanie ich komórkom organizacyjnym było nieuzasadnione.

(akta kontroli str. 1296-1297)

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 oraz 2022/2023, według stanu na dzień 1 września: liczba nadzorowanych przez Kuratorium szkół wynosiła odpowiednio: 2.130¹⁸, 2.104¹⁹ oraz 2.111²⁰, liczba nadzorowanych placówek wynosiła odpowiednio: 644, 733 oraz 733, natomiast liczba nadzorowanych innych jednostek wynosiła odpowiednio: 1.468, 1464 oraz 1510.

(akta kontroli str. 1147)

1.2 Stan zatrudnienia pracowników realizujących zadania nadzoru pedagogicznego oraz ich kwalifikacje

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 oraz 2022/2023, według stanu na dzień 1 września, liczba zatrudnionych w Kuratorium wizytatorów wynosiła odpowiednio: 80²¹, 75²² oraz 76²³.

(akta kontroli str. 1354)

Szczegółowa analiza kwalifikacji sześciu wizytatorów zatrudnionych w Kuratorium w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023²⁴ wykazała, że na dzień podjęcia zatrudnienia na stanowisku wizytatora spełniali oni w przedmiotowym zakresie

prawa, udzielanie pomocy przedszkolom, szkołom i placówkom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

¹⁷ Dotyczy regulaminu wprowadzonego przez Kuratora Zarządzeniem nr 110.1.28.2z021 z dnia 15 kwietnia 2021 r. oraz regulaminu wprowadzonego Zarządzeniem nr 110.1.887.2021 z dnia 10 grudnia 2021 r.

¹⁸ W tym: 1.156 publicznych szkół podstawowych, 161 niepublicznych szkół podstawowych, 567 publicznych szkół ponadpodstawowych, 246 niepublicznych szkół ponadpodstawowych.

¹⁹ W tym: 1.146 publicznych szkół podstawowych, 159 niepublicznych szkół podstawowych, 570 publicznych szkół ponadpodstawowych, 229 niepublicznych szkół ponadpodstawowych.

²⁰ W tym: 1.140 publicznych szkół podstawowych, 166 niepublicznych szkół podstawowych, 566 publicznych szkół ponadpodstawowych, 239 niepublicznych szkół ponadpodstawowych.

²¹ W tym: 33 wizytatorów zatrudnionych w Wydziale Nadzoru Pedagogicznego oraz 47 w delegaturach.

²² W tym: 29 wizytatorów zatrudnionych w Wydziale Nadzoru Pedagogicznego oraz 46 w delegaturach.

²³ W tym: 29 wizytatorów zatrudnionych w Wydziale Nadzoru Pedagogicznego oraz 47 w delegaturach.

²⁴ Wizytatorzy zatrudnieni w Wydziale Nadzoru Pedagogicznego (2) oraz w delegaturach: w Kaliszu (1), w Lesznie (1), w Koninie (1) i w Pile (1).

wymagania określone w § 29 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 675-693)

W złożonym wyjaśnieniu Kurator podał, że *każdy wizytator ma określony zakres obowiązków, a przydział wizytatorowi zadań i czynności związany jest z koniecznością realizacji działań planowych lub doraźnych. Działania planowe prowadzone są zgodnie z podstawowymi kierunkami realizacji polityki oświatowej państwa, natomiast działania doraźne - w przypadku gdy wystąpi potrzeba podjęcia działań nieprzewidzianych w planie nadzoru. Określony dla każdego wizytatora w dokumencie Zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności wskazuje główne zadania, które realizuje wizytator w swojej pracy. Zakres ten nie stanowi zamkniętego katalogu, ponieważ w pkt. 3.2. tego dokumentu określono realizację zadań doraźnych wskazując, iż każdy wizytator wykonuje inne zadania zlecone przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty. Każdy z zatrudnionych wizytatorów ma kwalifikacje do wykonywania czynności w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego. Na tej podstawie zarówno wizytatorzy Wydziału Nadzoru Pedagogicznego, jak i wizytatorzy Delegatur Kuratorium Oświaty w Poznaniu mogą wykonywać zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego we wszystkich jednostkach oświaty podlegających nadzorowi pedagogicznemu Wielkopolskiego Kuratora Oświaty, w tym w szkołach podstawowych, bez względu na przydział wynikający z ww. dokumentu.*

Kurator wyjaśnił także, że *przybliżone oszacowanie procentowego udziału wykonywanych przez wizytatorów zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego w publicznych szkołach podstawowych w relacji do ogólnej liczby wykonywanych przez nich zadań jest możliwe, jednak wymagałoby przeprowadzenia pogłębionej analizy zadań realizowanych przez wizytatorów. W Kuratorium Oświaty w Poznaniu nie prowadzi się statystyk w tym zakresie. [...] Biorąc pod uwagę obecne obciążenie pracowników różnorodnymi zadaniami, niemożliwe jest oszacowanie procentowego udziału zadań wykonywanych przez wizytatorów w publicznych szkołach podstawowych w stosunku do ogólnej liczby wykonywanych zadań w latach szkolnych 2021/2022 oraz 2022/2023.*

(akta kontroli str. 1353-1354)

1.3 Planowanie zadań nadzoru pedagogicznego

W okresie objętym kontrolą Kurator opracował plany nadzoru na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 uwzględniające kierunki polityki oświatowej wraz z zadaniami dotyczącymi nadzoru pedagogicznego w zakresie kontroli planowych oraz wytyczne Ministra Edukacji i Nauki. Kurator opublikował ww. plany na stronie internetowej Kuratorium odpowiednio: 31 sierpnia 2021 r. oraz 29 sierpnia 2022 r., tj. w terminie określonym w § 20 ust. 3 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

(akta kontroli str. 201-220, 221-238)

Plany te, zgodnie z § 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru, zawierały liczbę i tematykę kontroli planowych w poszczególnych typach szkół i rodzajach placówek i w związku tym nie zawierały informacji o zaplanowanych przez Kuratorium na ww. lata szkolne działaniach w zakresie wspomagania, jako jednej z form nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 201-220, 221-238)

Odnośnie do danych i źródeł stanowiących podstawę planowania na poszczególne lata szkolne zadań nadzoru pedagogicznego, Kurator wymienił:

- wnioski i rekomendacje związane z realizacją planu nadzoru z poprzedniego roku,
- kierunki polityki oświatowej w danym roku szkolnym,

- założenia Ministra Edukacji i Nauki do opracowania planu nadzoru w danym roku szkolnym,
- wyniki analiz wpływających do Kuratorium skarg, wniosków, zapytań i zgłoszeń,
- zestawienia wyników egzaminów zewnętrznych przygotowanych i publikowanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną i Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Poznaniu oraz wewnętrznych analiz wyników,
- informacje i wyjaśnienia pozyskiwane m.in. od: rodziców, Rzecznika Praw Dziecka, Ministra Zdrowia,
- przykłady dobrych praktyk stosowane przez dyrektorów, szkół, przedszkoli i placówek,
- informacje od organów prowadzących dot. dokonywania wpisów szkół do ewidencji,
- informacje przekazywane przez dyrektorów szkół, przedszkoli i placówek dotyczących występowania różnych problemów,
- informacje wskazujące na występowanie nieprawidłowości w pracy szkoły pozyskane podczas kontroli planowej lub dokonywania oceny pracy dyrektora,
- kart mierników nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 1143-1144)

W opracowanym przez Kuratora planie nadzoru na rok szkolny 2021/2022 zostały uwzględnione dwa wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym²⁵, do których odnosiły się dwa zaplanowane kierunki dla zadań kontrolnych²⁶. W planie nadzoru na rok szkolny 2022/2023 Kurator uwzględnił jeden wniosek z własnego nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym²⁷, w związku z którym zaplanowano przeprowadzenie 163 kontroli planowych dotyczących zgodności z przepisami prawa zwiększania dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów.

(akta kontroli str. 209-212, 215-217, 228-238, 252-390, 391-496, 1162-1170)

W złożonych wyjaśnieniach Kurator podał, że w opracowywanych na dany rok szkolny planach nadzoru uwzględnia się wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym, gdyż plany te są tworzone na podstawie wytycznych Ministra Edukacji i Nauki uwzględniających wnioski z nadzoru pedagogicznego. przekazane mu, na podstawie § 21 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, przez wszystkich kuratorów oświaty.

(akta kontroli str. 1162)

NIK wskazuje, że biorąc pod uwagę termin określony w § 21 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego przekazywane kuratorom oświaty przez Ministra Edukacji i Nauki wytyczne¹ mogą uwzględniać jedynie wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego nie w poprzednim roku szkolnym (w stosunku do roku szkolnego, na który opracowywany jest plan nadzoru), ale w roku szkolnym go poprzedzającym (czyli drugiego roku wstecz). Co do poprzedniego roku szkolnego,

²⁵ 1) W zakresie kontroli planowanych: „Zaplanowanie kontroli w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa w zakresie organizacji kształcenia specjalnego oraz realizacji zindywidualizowanej ścieżki kształcenia” (dot. roku szk. 2020/2021); 2) W zakresie wniosków z monitorowania: „Wspomaganie systemowych działań w celu poprawy jakości udzielanej w szkole pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym współpracy szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną w diagnozowaniu dzieci/uczniów i udzielaniu im pomocy specjalistycznej” (dot. roku szk. 2020/2021),

²⁶ 1) Zaplanowano 18 kontroli w zakresie organizacji kształcenia i wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych; 2) Zaplanowano następujący kierunek realizacji polityki oświatowej państwa przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty: „Podnoszenie jakości edukacji poprzez działania uwzględniające zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne wszystkich uczniów, zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, szczególnie w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią COVID-19 w celu zapewnienia dodatkowej opieki i pomocy, wzmacniającej pozytywny klimat szkoły oraz poczucie bezpieczeństwa. Roztropne korzystanie w procesie kształcenia z narzędzi i zasobów cyfrowych oraz metod kształcenia wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne”.

²⁷ W zakresie wniosków z kontroli doraźnych: „Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej...”, „szkoły powinny sprawniej udzielać pomocy psych.-pedagog.”, „Zaplanować kontrolę w zakresie organizacji i udzielania pomocy psycholog.-pedagog....”

to zgodnie z § 20 ust. 1 tego rozporządzenia, organ sprawujący nadzór pedagogiczny powinien uwzględniać w planie swoje własne wnioski z nadzoru sprawowanego w zeszłym roku szkolnym.

W planie nadzoru na rok szkolny 2021/2022, na siedem pierwotnie ustalonych kierunków realizacji zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego, zaplanowano przeprowadzenie trzech kontroli planowych obejmujących publiczne szkoły podstawowe²⁸, natomiast po dokonaniu przez Ministra Edukacji i Nauki zmiany w kierunkach polityki oświatowej w dniu 28 marca 2022 r. polegającej na usunięciu dwóch kierunków, w zmodyfikowanym planie nadzoru zaplanowano przeprowadzenie jednej takiej kontroli²⁹. W planie nadzoru na rok szkolny 2022/2023 na siedem ustalonych kierunków realizacji zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego, zaplanowano przeprowadzenie dwóch kontroli planowych obejmujących publiczne szkoły podstawowe³⁰. Dokonana przez Ministra Edukacji i Nauki w dniu 30 listopada 2022 r. zmiana w kierunkach polityki oświatowej polegająca na dodaniu jednego kierunku³¹ nie miała wpływu na treść planu nadzoru na rok szkolny 2022/2023 w zakresie zaplanowanych kierunków realizacji zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 208-212, 213, 214-217, 228-231, 232, 233-237)

W trakcie trwania roku szkolnego 2021/2022 Kurator, po wprowadzeniu przez Ministra Edukacji i Nauki zmian w treści kierunków polityki oświatowej oraz zadań dotyczących nadzoru pedagogicznego w zakresie kontroli planowych, dostosował plan nadzoru do wprowadzonych zmian i opublikował jego zaktualizowaną wersję na stronie internetowej Kuratorium. Opublikowanie przez Kuratora zmiany w planie nadzoru na rok szkolny 2021/2022 nastąpiło w terminie 21 dni od daty uzyskania przez Kuratorium informacji o dokonaniu tej zmiany przez Ministra Edukacji i Nauki, o czym szerzej w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 200, 208-212, 213, 214-217, 218-219)

W trakcie roku szkolnego 2022/2023 Kurator, po dokonaniu przez Ministra Edukacji i Nauki zmiany w treści kierunków polityki oświatowej, dostosował plan nadzoru do wprowadzonej zmiany i opublikował jego zaktualizowaną wersję na stronie internetowej Kuratorium. Opublikowanie przez Kuratora zmiany w planie nadzoru na rok szkolny 2022/2023 nastąpiło w terminie 19 dni od daty uzyskania przez Kuratorium informacji o dokonaniu tej zmiany przez Ministra Edukacji i Nauki, o czym szerzej w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 200, 228-231, 232, 233-237, 238)

W okresie objętym kontrolą podejmowane przez Kuratorium działania w zakresie wspomaganie odbywały się w sposób planowy. Kurator wymienił następujące dokumenty planistyczne odnoszące się do ww. obszaru działania Kuratorium: „Wspieranie szkół – tematyka spotkań wizytatorów z dyrektorami szkół, przedszkoli

²⁸ „Organizacja kształcenia i wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych” oraz „Przyjmowanie do szkół i wspomaganie nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw”, „Zgodność z prawem procesu rekrutacji, przyjmowania i przenoszenia uczniów do innej szkoły w latach 2019-2021 oraz arkuszy organizacji pracy szkoły”.

²⁹ „Organizacja kształcenia i wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych”.

³⁰ „Zgodność z przepisami prawa zwiększania dostępności i jakości wsparcia udzielanego uczniom przez nauczycieli specjalistów, w tym pedagogów specjalnych”, „Zgodność z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomaganie nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw”.

³¹ „Wspieranie rozwoju nauki języka polskiego i oświaty polskiej za granicą oraz tworzenie stabilnych warunków do nauczania języka polskiego za granicą przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Kolbego, Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą oraz beneficjentów przedsięwzięć i programów ustanowionych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.”

i placówek w województwie wielkopolskim na rok szkolny 2021/2022”, „Tematyka spotkań wizytatorów z dyrektorami szkół, placówek i przedszkoli. Rok szkolny 2022/2023”, „Plan zadań realizowanych w 2021 r. przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty”, „Plan zadań realizowanych w 2022 r. przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty” oraz „Plan zadań realizowanych w 2023 r. przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty”. Kurator podał ponadto, że propozycje działań wspomagających są projektowane przez wszystkie delegatury, Wydział Nadzoru Pedagogicznego oraz przez Wydział Rozwoju Edukacji.

(akta kontroli str. 1326-1327, 1328, 1329, 1330-1334, 1335-1341, 1342-1344, 1345-1347, 1348-1350)

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Kuratora na lata szkolne: 2021/2022 i 2022/2023 tematykami spotkań wizytatorów z dyrektorami szkół, placówek i przedszkoli, zostały w nich uwzględnione następujące tematy:

W roku szkolnym 2021/2022:

- 1) Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły jako działanie projakościowe, aspekty prawne, nadzór nad pracą pedagogów i psychologów oraz nauczycieli prowadzących zajęcia, w których udział uczniów jest dobrowolny. Zadania dyrektora w okresie czasowego ograniczenia działalności jednostek oświaty.
- 2) Program wychowawczo-profilaktyczny w kontekście diagnozy sytuacji wychowawczej i potrzeb rozwojowych uczniów [...] oraz priorytetów Ministerstwa Edukacji i Nauki na rok szkolny 2021/2022 (priorytet 2).
- 3) Zapewnienie uczniom wsparcia adekwatnego do ich potrzeb i możliwości z wykorzystaniem rozwiązań edukacyjnych określonych w przepisach prawa, w tym: formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zindywidualizowana ścieżka kształcenia; indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny i wielofunkcyjna ocena funkcjonowania ucznia; indywidualny program/tok kształcenia; indywidualne nauczanie.
- 4) Tworzenie optymalnych warunków rozwoju dzieciom obywateli polskich powracających z zagranicy oraz cudzoziemcom pobierającym wcześniej naukę, w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw.
- 5) Wsparcie: szkół i przedszkoli w rozwiązywaniu indywidualnych problemów dzieci w sytuacji braku efektów dotychczasowych działań; Eksperta rola poradni.
- 6) Organizowanie pracy szkoły/placówki. w sposób sprzyjający efektywnej współpracy z rodzicami: prawa rodziców, obszary współpracy warunki dobrej komunikacji.
- 7) Edukacja historyczna i obywatelska, w tym wycieczka edukacyjna jako forma poznawania dziedzictwa cywilizacyjnego Europy, polskiej tradycji i kultury.
- 8) Promowanie kształcenia w zawodzie na każdym etapie edukacyjnym — system doradztwa zawodowego. Rozwój umiejętności zawodowych w edukacji formalnej i pozaformalnej.

W roku szkolnym 2022/2023:

- 1) Zmiany w przepisach; prawa obowiązujące, od 1 września 2022. roku, w tym ocena pracy nauczyciela/dyrektora. Dokumenty szkoły, przedszkola, placówki - umocowanie prawne i jakość dokumentacji.
- 2) Zapewnienie uczniom wsparcia adekwatnego do ich potrzeb i możliwości. Nadzór dyrektora nad pracą specjalistów.
- 3) Wychowanie kształtujące postawy ukierunkowane na prawdę, dobro i piękno jako podstawa podejmowania odpowiedzialnych decyzji, weryfikowania informacji pochodzących z różnych źródeł. Wspomaganie wychowawczej roli rodziny.

- 4) Pomoc uczniom w wyborze: drogi edukacyjnej (doradztwo edukacyjne i zawodowe). Tworzenie optymalnych warunków rozwoju dzieciom przybywającym z zagranicy, w szczególności z Ukrainy.
- 5) Kształcenie kompetencji zawodowych we współpracy z pracodawcami w związku z wdrażaniem Zintegrowanej Strategii Umiejętności.
- 6) Wspieranie nauczycieli, w tym specjalistów przedszkoli, szkół i placówek w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych, szczególnie gdy nie następuje poprawa funkcjonowania ucznia.
- 7) Rodzice w poradni – wyzwania, przyjęcie rozwiązań warunkujących dobrą współpracę.
- 8) Inne, w zależności od potrzeb danej grupy dyrektorów oraz wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli, str. 795-796, 797-798)

Odnosnie do stosowanych w Kuratorium zasad wyboru szkół, w celu przeprowadzenia w nich kontroli planowych, Kurator wymienił następujące kryteria:

- wskaźniki określone przez Ministra Edukacji i Nauki,
- reprezentatywność grupy badawczej, w tym warunki demograficzne (tereny wiejskie, miejskie, wielkość szkoły, spełnianie warunków danej kontroli, np. uczęszczanie do szkoły osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw),
- wyniki dotychczasowego nadzoru pedagogicznego,
- termin ostatniej kontroli.

(akta kontroli str. 1185)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej obszarze stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W dwóch przypadkach Kurator, dostosowując plan nadzoru pedagogicznego do zmian wprowadzanych przez Ministra Edukacji i Nauki i podając go do publicznej wiadomości przez zamieszczenie na stronie internetowej kuratorium oświaty nie dochował wymogu „niezwłoczności” tych działań, wynikającego z § 20 ust. 4 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego:

- 1) Po wprowadzeniu przez Ministra Edukacji i Nauki w dniu 28 marca 2022 r. zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa, Kurator zarządzeniem nr 110.1.14.2022 z dnia 31 marca 2022 r. zmienił plan nadzoru na rok szkolny 2021/2022 a zmodyfikowany plan opublikował na stronie internetowej Kuratorium w dniu 19 kwietnia 2022 r., tj. 21 dni od daty uzyskania informacji o dokonaniu tej zmiany przez Ministra Edukacji i Nauki³².
- 2) Po wprowadzeniu przez Ministra Edukacji i Nauki w dniu 30 listopada 2022 r. zmian w kierunkach polityki oświatowej, Kurator zarządzeniem nr 110.1.2187.2022 z dnia 12 grudnia 2022 r. plan nadzoru na rok szkolny 2022/2023 a zmodyfikowany plan nadzoru opublikował na stronie internetowej Kuratorium w dniu 19 grudnia 2022 r., tj. 18 dni od daty uzyskania informacji o dokonaniu ww. zmiany przez Ministra Edukacji i Nauki³³.

(akta kontroli str. 213, 214-217, 218-219, 232, 233-237, 238)

Kurator w udzielonych wyjaśnieniach podał, że pierwsza z wymienionych modyfikacji planu nadzoru polegała na usunięciu dwóch kontroli oraz na zmianie liczby szkół wytypowanych do kontroli, co wymagało dokonania ustaleń z

³² 29 marca 2022 r.

³³ 1 grudnia 2022 r.

Wydziałem Nadzoru Pedagogicznego i delegaturami Kuratorium oraz weryfikacji treści zmienionego planu nadzoru przez radców prawnych.

Co do drugiej z wymienionych zmian planu nadzoru Kurator wyjaśnił, że w dniu 2 grudnia 2022 r., tj. następnego dnia po otrzymaniu przez Kuratorium informacji o ustaleniu przez Ministra Edukacji i Nauki nowego kierunku polityki oświatowej, zamieszczono o tym komunikat na stronie internetowej Kuratorium. Kurator stwierdził także, że *termin 11-dniowy (7 dni roboczych) na ostateczne przygotowanie aktu prawnego w Urzędzie, tj. dostosowanie planu nadzoru do zmian wskazuje na niezwłoczne podjęcie czynności przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w szczególności wobec innych pilnych zadań, wymagających również podejmowania niezwłocznych działań przez Kuratora oraz konieczności zakończenia zadań będących już w trakcie realizacji*. Kurator podkreślił, że *nowy kierunek realizacji polityki oświatowej nie miał wpływu na politykę oświatową prowadzoną przez kuratorów oświaty, zarówno tę bieżącą, jak i do końca roku szkolnego 2023*.

(akta kontroli str. 1170, 1299-1300)

NIK wskazuje, że w pierwszym z wymienionych przypadków zmiana planu nastąpiła drugiego dnia po otrzymaniu przez Kuratorium informacji o dokonaniu przez Ministra zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa, natomiast opublikowanie tych zmian nastąpiło 19 dni po dokonaniu przez Kuratora zmian w planie nadzoru. W drugim przypadku wartości te wyniosły odpowiednio: 11 oraz 7 dni.

NIK podkreśla, że wprowadzie użyty w przywołanym przepisie rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego termin „niezwłocznie”, zgodnie z ustalonym w prawie znaczeniem, nie oznacza „natychmiast”, lecz termin realny, mający na względzie okoliczności miejsca i czasu³⁴, to wobec nieznacznego zakresu ww. zmian, opublikowanie przez Kuratora zmodyfikowanych planów, odpowiednio po 21 oraz 18 dniach od otrzymania informacji o dokonanych przez Ministra modyfikacjach, nie może być uznane za działanie niezwłoczne.

OCENA CZĄSTKOWA

Kuratorium zapewniło odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające realizację nadzoru pedagogicznego w publicznych szkołach podstawowych, a zatrudnieni w Kuratorium wizytatorzy posiadali w tym zakresie wymagane kwalifikacje. Plany nadzoru zostały opracowane zgodnie z ustalonymi przez Ministra Edukacji i Nauki kierunkami polityki oświatowej oraz jego wytycznymi i zawierały wymagane informacje. Kurator, planując realizację zadań nadzoru pedagogicznego, korzystał z informacji pozyskiwanych m.in. od dyrektorów szkół i placówek oświatowych, nauczycieli, rodziców uczniów, a także od różnych instytucji. Kurator dostosował plany nadzoru do zmian w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa oraz publikował te aktualizacje na stronie internetowej Kuratorium. W planach tych Kurator uwzględnił wnioski z nadzoru pedagogicznego prowadzonego w poprzednim roku szkolnym.

Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła niewywiązania się przez Kuratora z obowiązku niezwłocznego opublikowania na stronie internetowej Kuratorium planów nadzoru na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 po ich dostosowaniu do zmian w kierunkach polityki oświatowej.

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

2. Funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego

2.1. Zakres realizacji planu nadzoru pedagogicznego

³⁴ Tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2006 r. (sygn. akt II CSK 293/06).

W latach szkolnych: 2020/2021-2022/2023 liczba publicznych szkół podstawowych, w których, zgodnie z postanowieniami zawartymi w planach nadzoru, zaplanowano przeprowadzenie kontroli planowych wynosiła odpowiednio: 127, 6 oraz 131 szkół, co stanowiło odpowiednio: 63%, 3% oraz 37% łącznej liczby zaplanowanych kontroli.

W latach szkolnych: 2020/2021 oraz 2021/2022 liczba publicznych szkół podstawowych poddanych przez Kuratora kontrolom planowym była zgodna z postanowieniami planów nadzoru, natomiast w roku szkolnym 2022/2023 była wyższa od zaplanowanej i wyniosła 132 szkoły.

W latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 liczba publicznych szkół podstawowych, w których, w związku z kontrolami planowymi stwierdzono nieprawidłowości, wyniosła, odpowiednio: 14 (11%), 3 (50%) oraz 39 (30%), natomiast liczba stwierdzonych w tych szkołach nieprawidłowości, odpowiednio: 32, 22 oraz 43.

(akta kontroli, str. 1148-1149)

2.2. Przeprowadzanie kontroli doraźnych i planowych

W roku szkolnym 2021/2022 Kurator przeprowadził 290 kontroli doraźnych w 262 spośród 4.354 nadzorowanych szkół i placówek, z tego 170 kontroli (59%) w szkołach podstawowych. Do najczęstszych powodów przeprowadzenia takich kontroli

w publicznych szkołach podstawowych należały: interwencja rodziców uczniów (113 przypadków - 67%) oraz stwierdzenia takiej potrzeby przez Kuratora (21 przypadków - 12%). Kontrole doraźne przeprowadzone w publicznych szkołach podstawowych dotyczyły m.in. następujących obszarów: posiadanie przez nauczycieli wymaganych kwalifikacji do prowadzenia przydzielonych im zajęć (8), realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania (10), przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki (30), przestrzeganie statutu szkoły (23), przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia (13), zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki (94), organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej (64).

(akta kontroli, str. 473-477)

W roku szkolnym 2022/2023 Kurator przeprowadził 349 kontroli doraźnych w 292 spośród 4.374 nadzorowanych szkół i placówek, z tego 183 kontrole (52%) w szkołach podstawowych. Do najczęstszych powodów przeprowadzenia kontroli doraźnych w szkołach podstawowych należały: interwencja rodziców uczniów (122 przypadków - 67%) oraz stwierdzenia takiej potrzeby przez Kuratora (27 przypadków - 15%). Kontrole doraźne przeprowadzone w publicznych szkołach podstawowych dotyczyły m.in. następujących obszarów: posiadanie przez nauczycieli wymaganych kwalifikacji do prowadzenia przydzielonych im zajęć (7), realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania (9), przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki (34), przestrzeganie statutu szkoły (32), przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia (18), zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki (90), organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej (74).

(akta kontroli, str. 553-560)

Odnośnie do głównych uwarunkowań przeprowadzenia w szkołach kontroli doraźnych określonych w corocznych sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego jako przeprowadzonych „na skutek stwierdzenia przez Kuratora potrzeby przeprowadzenia kontroli doraźnej” Kurator podał, że kontrole doraźne te podjęte

zostały w wyniku: prośby innych organów, np. Rzecznika Praw Dziecka, Ministerstwa Edukacji i Nauki, powzięcia informacji o możliwych nieprawidłowościach

w działalności szkół od różnych osób, analizy wyników dotychczas sprawowanego nadzoru³⁵, zlecenia Wydziału do spraw nauczycieli i sieci szkół w związku z zamiarem likwidacji szkoły, zlecenia komórki do spraw Inicjatyw Obywatelskich i Skarg (IOiS),

w toku rozpatrywania skarg, obowiązku określonego w art. 176 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe oraz niepokojących informacji dotyczących nadzorowanych przez Kuratora szkół i placówek pojawiających się w mediach.

(akta kontroli, str. 1276)

Kurator zamieścił w sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego za lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 m.in. następujące wnioski z analizy wyników kontroli doraźnych:

- odnośnie do kontroli przeprowadzonych w roku szkolnym 2021/2022: „Należy wspierać dyrektorów szkół, aby skutecznie sprawowali nadzór nad nauczycielami w zakresie przestrzegania zasad oceniania i promowania uczniów”, „Zaplanować kontrolę w zakresie efektywności działań realizowanych w szkołach i placówkach na podstawie wyników sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki nadzoru pedagogicznego”.

- odnośnie do kontroli przeprowadzonych w roku szkolnym 2022/2023: „Dyrektorzy szkół nie sprawują skutecznego nadzoru pedagogicznego nad pracą nauczycieli w zakresie przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów”, „Dyrektorzy nie zawsze skutecznie sprawują nadzór pedagogiczny nad nauczycielami, nie oceniają efektów działań podejmowanych przez nauczycieli oraz nie podejmują działań dotyczących wspierania nauczycieli zgodnie z ich potrzebami.”

Według ww. sprawozdań, obszary funkcjonowania szkół i placówek będące przedmiotem przeprowadzonych kontroli doraźnych nie uwzględniały uzyskiwanej przez niektóre szkoły niskiej efektywności dydaktycznej wyrażanej np. wynikami egzaminów zewnętrznych (w tym egzaminu ósmoklasisty).

(akta kontroli, str. 476-477, 556-560)

Nieprzeprowadzenie w badanym okresie przez Kuratora kontroli doraźnych w publicznych szkołach podstawowych, w związku z utrzymującymi się niskimi wynikami egzaminów ósmoklasisty, zostało opisane w punkcie 2.7.³⁶ niniejszego wystąpienia oraz w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

Szczegółowym badaniem w zakresie sposobu przeprowadzania przez Kuratora kontroli planowych objęto kontrole w 12, wybranych metodą doboru przypadkowego, publicznych szkołach podstawowych³⁷. We wszystkich przypadkach: dyrektor szkoły został terminowo powiadomiony o przeprowadzeniu kontroli³⁸, zakres kontroli był zgodny z arkuszem kontroli zatwierdzonym przez Ministra Edukacji i Nauki³⁹,

³⁵ Np. kontrola realizacji zaleceń wydanych po kontroli planowej lub doraźnej, kontrola w wyniku stwierdzenia nieprawidłowości w arkuszu organizacji szkoły w procesie jego opiniowania, spostrzeżeń dotyczących sposobu prowadzenia działalności dokonanych podczas innych czynności nadzoru w szkole

³⁶ Działania Kuratora podejmowane w ramach nadzoru pedagogicznego w celu poprawy jakości nauczania i efektów kształcenia w publicznych szkołach podstawowych.

³⁷ Sześć kontroli planowych przeprowadzonych w roku szkolnym 2021/2022 - „Organizacja kształcenia i wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym w szkołach specjalnych” oraz sześć kontroli planowych przeprowadzonych w roku szkolnym 2022/2023 - „Zgodność z przepisami prawa przyjmowania do szkół i wspomagania nauki osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi podlegającymi obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw.”

³⁸ § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

³⁹ § 13 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

protokół kontroli został sporządzony prawidłowo⁴⁰, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, dyrektor szkoły terminowo odniósł się do zaleceń⁴¹ i informował o sposobie ich realizacji⁴². We wszystkich objętych badaniem przypadkach kontroli, dyrektorzy szkół nie skorzystali z prawa do niepodpisywania protokołu kontroli, a stwierdzone w trakcie tych kontroli nieprawidłowości nie dotyczyły niedostatecznych efektów kształcenia. Kurator nie przekazywał organom prowadzącym informacji dotyczących przeprowadzonych kontroli.

(akta kontroli, str. 877-887, 888-914)

W złożonym wyjaśnieniu Kurator podał, że w okresie objętym kontrolą w Kuratorium nie obowiązywały pisemne zasady przeprowadzania kontroli doraźnych, z uwagi na to, że brak jest podstaw prawnych do ich ustalenia, a przepisy prawa szczegółowo opisują zarówno czynności poprzedzające kontrolę jak i organizację, czas i sposób jej przeprowadzenia.

(akta kontroli, str. 1273-1275)

Szczegółowym badaniem w zakresie sposobu przeprowadzania przez Kuratora kontroli doraźnych objęto kontrole w sześciu, wybranych metodą doboru przypadkowego, publicznych szkołach podstawowych⁴³. We wszystkich objętych badaniem przypadkach kontroli doraźnej protokół kontroli został sporządzony prawidłowo⁴⁴. W toku poddanych badaniu kontroli doraźnych, upoważnieni przez Kuratora pracownicy Kuratorium posługiwali się zróżnicowanymi narzędziami i metodami⁴⁵ prowadzenia kontroli. W objętych badaniem przypadkach kontroli, nie nastąpiło przypisanie dyrektorom odpowiedzialności za stwierdzone nieprawidłowości, a Kurator nie podjął wobec nich działań dyscyplinujących. Dyrektorzy szkół, w których zostały przeprowadzone poddane badaniu kontrole doraźne, nie zgłosili zastrzeżeń do wydanych zaleceń⁴⁶.

We wszystkich sześciu objętych kontrolą przypadkach kontroli doraźnej, Wielkopolski Kurator Oświaty przed podjęciem kontroli, przekazał organowi prowadzącemu szkołę informację o zamiarze przeprowadzenia kontroli doraźnej z podaniem terminu i zakresu kontroli, a w dwóch przypadkach informacja ta została przekazana zarówno organowi prowadzącemu jak i dyrektorowi szkoły.

(akta kontroli, str. 915-928, 929-976, 977-988)

Odnośnie do prowadzenia monitoringu realizacji zaleceń pokontrolnych, Kurator wyjaśnił, że *„Kuratorium nie monitoruje realizacji zaleceń pokontrolnych nakazujących usunięcie nieprawidłowości w działalności szkół lub placówek stwierdzonych w wyniku [...] kontroli planowych. Należy podkreślić iż, w przepisach prawa, wśród form nadzoru pedagogicznego nie wskazano takiej formy nadzoru pedagogicznego.*

[...] W myśl obowiązujących przepisów prawa, wizytatorzy mogą przeprowadzać kontrole oraz wspomagać dyrektorów szkół i placówek. Kontrolujący mogą wydawać dyrektorom szkół i placówek zalecenia wynikające z przeprowadzonych czynności wraz z terminem ich realizacji (art. 55 ust. 4 ustawy Prawo oświatowe). Natomiast dyrektor szkoły lub placówki, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 4, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 5 - w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu

⁴⁰ § 16 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

⁴¹ § 16 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

⁴² Art. 55 ust. 6 ustawy Prawo oświatowe.

⁴³ Trzy kontrole doraźne przeprowadzone w roku szkolnym 2021/2022 (podjęte po skargach rodziców uczniów) oraz trzy kontrole przeprowadzone w roku szkolnym 2022/2023 (podjęte po skargach rodziców uczniów).

⁴⁴ § 16 rozporządzenia w sprawie nadzoru.

⁴⁵ Np. analizą dokumentacji i prowadzeniem rozmów z nauczycielami szkoły.

⁴⁶ Art. 55 ust. 5 ustawy Prawo oświatowe.

zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić organ sprawujący nadzór pedagogiczny o sposobie realizacji zaleceń (art. 55 ust. 6 cyt. ustawy). Informacja o sposobie realizacji zaleceń jest analizowana przez wizytatorów przeprowadzających kontrolę, którzy na podstawie dokonanej analizy uznają, że jest wystarczająca lub zwracają się z prośbą o jej doprecyzowanie. Jeśli dyrektor napotyka na jakieś trudności przy realizacji zaleceń może zwrócić się do wizytatora o wsparcie, wówczas wizytator podejmuje czynności w ramach wspomagania w celu przeanalizowania przepisów prawa dotyczących określonego problemu i wypracowania przez szkołę działań służących prawidłowemu wykonaniu zaleceń, a tym samym poprawie jakości podejmowanych w niej działań. W przypadkach, gdy Kurator ma wątpliwości dotyczące prawidłowości lub jakości działań podjętych w ramach realizacji zaleceń, decyduje o przeprowadzeniu powtórnej kontroli (rekontroli).

(akta kontroli, str. 1278-1279)

2.3. Wydawanie przez Kuratora dyrektorom szkół podstawowych poleceń opracowania programów poprawy efektywności kształcenia

W okresie objętym kontrolą Kurator nie wydał dyrektorom publicznych szkół podstawowych polecenia opracowania programu poprawy efektywności kształcenia, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

(akta kontroli, str. 1146)

Kurator wyjaśnił, co następuje: *Wielkopolski Kurator Oświaty w latach 2021-2023 nie wydawał poleceń opracowania przez dyrektorów publicznych szkół podstawowych programów poprawy efektywności kształcenia (art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe) biorąc pod uwagę szczególne zdarzenia, które wiązały się z działalnością i funkcjonowaniem szkół w okresie pandemii, zdalne nauczanie, okresowym ograniczeniem funkcjonowania szkół, powrót po pandemii, obniżenie wymagań egzaminacyjnych, napływ uchodźców z Ukrainy. Podejmowane były jednakże inne działania mające służyć wzmocnieniu jakości kształcenia rozwiązywaniu problemów organizacyjnych poprzez wspomaganie dyrektorów szkół przez wizytatorów rejonowych, indywidualizację procesów kształcenia, zachęcanie do stosowania oceniania kształtującego, kontrole doraźne dotyczące przestrzegania przepisów prawa, współpracę z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu w zakresie obserwacji przebiegu egzaminów zewnętrznych, uwzględnianie Edukacyjnej Wartości Dodanej oraz wyników w skali staninowej przy ocenie pracy dyrektorów szkół. Kurator rozbudowywał na terenie województwa sieć szkół ćwiczeń, promowanie ich dokonań edukacyjnych, upowszechnianie stosowanych rozwiązań metodycznych, wychowawczych i organizacyjnych. Upowszechniano i promowano dobre praktyki, stworzenie tzw. Banku dobrych praktyk i udostępnianie poprzez strony internetowe ośrodków doskonalenia nauczycieli i Kuratorium. Kurator promował wśród nauczycieli projekty, przedsięwzięcia, innowacje wspierające realizację podstaw programowych kształcenia ogólnego, efektywnego przygotowania uczniów do egzaminów zewnętrznych, np. projekt Możemy Ci pomóc, innowacja dot. oceniania kształtującego.*

(akta kontroli, str. 1146)

Niewydanie w badanym okresie przez Kuratora dyrektorom publicznych szkół podstawowych poleceń opracowania programów poprawy efektywności kształcenia, w sytuacji utrzymujących się w szkole niskich wyników egzaminów ósmoklasisty,

zostało opisane w punkcie 2.7.⁴⁷ niniejszego wystąpienia oraz w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

2.4. Realizacja działań wspomagających w ramach nadzoru pedagogicznego

W okresie objętym kontrolą działania wspomagające były realizowane przez Kuratora w następujących obszarach: 1) „Przygotowanie i podawanie do publicznej wiadomości na stronie internetowej Kuratorium analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z kontroli”, 2) „Organizowanie konferencji i narad oraz innych form spotkań dla dyrektorów szkół i placówek”, 3) Przekazywanie informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmian

w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek”, 4) „Kształcenie u uczniów kompetencji kluczowych”, 5) inne działania wspomagające.

Do zrealizowanych przez Kuratora w roku szkolnym 2021/2022 działań wspomagających należały:

1) W obszarze opracowywanie i podawanie do publicznej wiadomości analiz wyników nadzoru pedagogicznego: opracowanie i publikowanie bieżących, okresowych

i całościowych analiz obejmujących tematykę kontroli, zalecenia, uwagi i przepisy prawa, w formie: publikacji na stronie internetowej, podczas konferencji i narad, w publikacjach prasowych oraz w trakcie wywiadów dla lokalnych mediów.

2) W obszarze organizacji narad i konferencji: 24 konferencje (w tym 20 m.in. dla dyrektorów szkół podstawowych), 304 narady (w tym: 292 m.in. dla dyrektorów szkół podstawowych).

3) W obszarze przekazywania informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek: działania z wykorzystaniem konferencji i narad, publikowanie informacji na stronie internetowej Kuratorium, szkolenia dot. prawa oświatowego, wizyty w szkołach i placówkach, przesyłanie dyrektorom informacji poprzez Platformę Internetową Kuratorium, bezpośrednie rozmowy prowadzone przez wizytatorów.

4) W obszarze kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych: badanie kompetencji kluczowych⁴⁸ przeprowadzono w 43 szkołach, w tym w 35 szkołach podstawowych (81%).

5) W obszarze innych działań wspomagających: 14 typów działań, w tym przykładowo: współpraca z instytucjami oraz organami prowadzącymi w zakresie edukacji uczniów ukraińskich, współpraca z instytucjami i uczelniami wyższymi w celu wspierania działań szkół i placówek, promowanie przykładów dobrych praktyk poprzez obejmowanie honorowym patronatem imprez, wydarzeń, inicjatyw sprzyjających rozwojowi i popularyzacji zainteresowań uczniów, doskonalą kompetencje dzieci i młodzieży, prezentacja osiągnięć uczniów, inspirowanie szkół i placówek do podejmowania nowatorskich działań.

(akta kontroli, str. 477-488)

Do zrealizowanych przez Kuratora w roku szkolnym 2022/2023 działań wspomagających należały:

1) W obszarze opracowywanie i podawanie do publicznej wiadomości analiz wyników nadzoru pedagogicznego: opracowanie i publikowanie bieżących,

⁴⁷ Działania Kuratora podejmowane w ramach nadzoru pedagogicznego w celu poprawy jakości nauczania i efektów kształcenia w publicznych szkołach podstawowych.

⁴⁸ Kompetencje kluczowe podlegające badaniu: w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, wielojęzyczności, matematycznych, w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, cyfrowe, osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się, obywatelskie, w zakresie przedsiębiorczości, w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

okresowych

i całościowych analiz obejmujących tematykę kontroli, zalecenia, uwagi i przepisy prawa, w formie: publikacji na stronie internetowej, konferencje i narady, publikacje prasowe oraz wywiady dla lokalnych mediów.

2) W obszarze organizacji narad i konferencji: 19 konferencji (w tym 14 m.in. dla dyrektorów szkół podstawowych), 378 narad (w tym: 354 m.in. dla dyrektorów szkół podstawowych).

3) W obszarze przekazywania informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek: działania z wykorzystaniem konferencji i narad, publikowanie informacji na stronie internetowej Kuratorium, szkolenia dot. prawa oświatowego, wizyty w szkołach i placówkach, przesyłanie dyrektorom informacji poprzez Platformę Internetową Kuratorium, bezpośrednie rozmowy prowadzone przez wizytatorów, audycje radiowe i telewizyjne, dystrybucja do szkół ulotek i folderów informacyjnych, media społecznościowe, udzielanie wyjaśnień, porad i konsultacji nauczycielom rodzicom w zakresie prawa oświatowego oraz interpretacji przepisów prawa.

4) W obszarze kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych: badanie kompetencji kluczowych⁴⁹ przeprowadzono w 45 szkołach, w tym w 37 szkołach podstawowych (82%).

5) W obszarze innych działań wspomagających: 25 typów działań, w tym przykładowo: współpraca z placówkami doskonalenia nauczycieli w organizacji pomocy metodycznej dla nauczycieli, współpraca z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, prowadzenie konsultacji i porad indywidualnych dla dyrektorów, organów prowadzących oraz nauczycieli i rodziców, współpraca z instytucjami oraz organami prowadzącymi w zakresie edukacji uczniów ukraińskich, współpraca z instytucjami i uczelniami wyższymi w celu wspierania działań szkół i placówek, promowanie przykładów dobrych praktyk poprzez obejmowanie honorowym patronatem imprez, wydarzeń, inicjatyw sprzyjających rozwojowi i popularyzacji zainteresowań uczniów, doskonalą kompetencje dzieci i młodzieży, prezentacja osiągnięć uczniów, zamieszczanie na stronie internetowej Kuratorium informacji dotyczących m.in. ofert doradztwa i doskonalenia nauczycieli, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i kształcenia specjalnego oraz spotkań z ośrodkami wsparcia i doskonalenia nauczycieli oraz poradniami psychologiczno-pedagogicznymi.

(akta kontroli, str. 560-575)

Zarówno w roku szkolnym 2021/2022 oraz 2022/2023 do wymienionych w ww. sprawozdaniach źródeł zamieszczonych w nich wyników nadzoru pedagogicznego w zakresie wspomagania Kurator zaliczył m.in.: arkusze zbiorcze kontroli planowych, arkusze kontroli doraźnych, spotkania z dyrektorami, zestawienia dotyczące egzaminów zewnętrznych przygotowane przez OKE w Poznaniu, wyniki ankiet

i arkuszy monitorowania pracy szkół, wnioski z narad i konferencji z dyrektorami szkół

i placówek, wyniki badania u uczniów kompetencji kluczowych, dokumentację kontroli planowych i doraźnych oraz wpływające skargi, zapytania, petycje i zgłoszenia.

(akta kontroli, str. 477-478, 560-561)

⁴⁹ Kompetencje kluczowe podlegające badaniu: w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, wielojęzyczności, matematycznych, w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, cyfrowe, osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się, obywatelskie, w zakresie przedsiębiorczości, w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Odnosząc się do tego czy Kuratorium dysponuje zbiorczymi danymi statystycznymi w zakresie liczby zrealizowanych formy wspomaganie szkół i placówek, które to formy zostały wymienione w sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego za ww. lata, ale bez podania ich liczby, Kurator wyjaśnił, co następuje:

Kuratorium Oświaty w Poznaniu za pośrednictwem platformy formularze.ko.poznan.pl gromadzi informacje opisujące działania Kuratora w zakresie wspomaganie szkół i placówek. Wizytatorzy wprowadzają na platformę informacje dotyczące organizowanych spotkań z dyrektorami szkół/ przedszkoli i placówek w ramach wspomaganie ich pracy (tematyka, data i miejsce spotkania, ilość uczestników, wnioski). Kuratorium wspiera uczniów szczególnie utalentowanych poprzez organizację konkursów przedmiotowych. W tym celu utworzono platformę konkursową wspomagającą realizację konkursów, na której dyrektor szkoły lub osoba przez niego upoważniona wprowadza m.in. liczbę uczestników konkursu z danej szkoły. Z ww. platformy istnieje możliwość na poziomie Kuratorium wygenerowania zbiorczych danych statystycznych. Kuratorium za pośrednictwem odpowiednich funkcjonalności platformy konkursowej jako jedyne w Polsce stworzyło możliwość całkowicie zdalnego uczestnictwa uczniów w konkursach przedmiotowych w okresie pandemii. Możliwość udziału w konkursach za pomocą internetowej wersji testów była również możliwa w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023. Ponadto na stronie internetowej Kuratorium publikowane są dane dotyczące liczby laureatów i finalistów poszczególnych konkursów. Wizytatorzy wspomagający organizację i przebieg konkursów przedmiotowych, z upoważnienia Kuratora, prowadzili w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 obserwacje przebiegu konkursów przedmiotowych.

(akta kontroli, str. 1283)

Odnosząc się do następujących kwestii: „Z jakiej przyczyny w roku szkolnym 2021/2022 przeprowadzone przez Kuratorium, w ramach działań wspomagających, konferencje i narady, wymienione w sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego, nie dotyczyły bezpośrednio sposobów rozwiązania problemu niesatysfakcjonujących wyników egzaminów ósmoklasisty?” oraz „Czy w roku szkolnym 2022/2023, w ramach działań wspomagających, przeprowadzono konferencje lub narady poświęcone ww. kwestii?”, Kurator wyjaśnił:

Systematyczne wspomaganie dyrektorów szkół i nauczycieli w zakresie wykorzystywania wyników egzaminów zewnętrznych oraz wyników nadzoru pedagogicznego do podejmowania konkretnych działań ukierunkowanych na doskonalenie pracy dydaktycznej, wychowawczej i organizacyjnej szkoły oraz rozwijanie kompetencji nauczycieli i uczniów.

Zadanie realizowane w sposób systematyczny i systemowy poprzez narady Kuratora z dyrektorami szkół na rozpoczęcie roku szkolnego (prezentacja wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego), jak również przedstawienie oferty ośrodków doskonalenia nauczycieli ze szczególnym uwzględnieniem sposobów wykorzystania wyników egzaminu do planowania procesu edukacyjnego oraz cykliczne narady wizytatorów z dyrektorami podległych im szkół. Ponadto ośrodki doskonalenia nauczycieli, CKE, OKE w Poznaniu, ORE, Kuratorium Oświaty w Poznaniu organizowało szkolenia i warsztaty dla dyrektorów, nauczycieli, doradców metodycznych i wizytatorów w sprawach związanych z organizacją egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie; diagnozą oraz komunikowaniem wyników egzaminu. Jako przykład kompleksowego wspomaganie dyrektorów i nauczycieli można wskazać działania podjęte w zakresie wprowadzenia zmian w wymaganiach egzaminacyjnych – egzamin ósmoklasisty (matematyka, język polski, język obcy) w 2021 r. oraz

egzaminu maturalnego w roku 2023 r. We współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, np. roku szkolnym 2022/2023 zorganizowano warsztaty pt. „Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego” [...]. Natomiast w roku szkolnym 2023/2024 zaplanowano warsztaty dla nauczycieli: „Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego”, „Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty z matematyki” oraz „Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w kontekście podnoszenia jakości pracy szkoły”. Ponadto wizytatorzy uczestniczyli w szkoleniach ORE dot. Kompetencji kluczowych.

(akta kontroli, str. 1284)

2.5. Współpraca Kuratora przy sprawowaniu nadzoru pedagogicznego z dyrektorami szkół oraz organami prowadzącymi

Kurator w złożonych wyjaśnieniach, wymienił następujące formy jego współpracy z dyrektorami szkół i placówek oraz organami prowadzącymi przy sprawowaniu nadzoru pedagogicznego w okresie objętym kontrolą:

- wspomaganie szkół poprzez cykliczne narady wizytatorów z dyrektorami szkół (zgodnie z tematyką wspierania szkół zatwierdzoną na każdy rok szkolny), kontakt telefoniczny, organizowane konferencje dla dyrektorów szkół i nauczycieli, przekazywanie informacji o zmianach w przepisach prawa,
- współdziałanie z organami prowadzącymi w zakresie opiniowania arkuszy organizacji szkół, placówek i przedszkoli wprowadzania zmian do zatwierdzonych dokumentów,
- współpraca z organami prowadzącymi w zakresie udziału w komisjach egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela mianowanego oraz w komisjach wyłaniających kandydatów na dyrektora szkoły,
- współpraca z organami prowadzącymi na podstawie porozumień przy powierzaniu stanowiska dyrektora, jeżeli do konkursu nie zgłosi się żaden kandydat albo w wyniku konkursu nie wyłoniono kandydata (art. 63 ust. 12 ustawy Prawo oświatowe),
- współpraca z organami prowadzącymi przy dokonywaniu ocen pracy dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek (art. 6a ust. 6 Karty Nauczyciela),
- organizowanie spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego oraz współdziałanie z organami prowadzącymi w zakresie rekrutacji, doradztwa metodycznego, kształcenia branżowego i aktualnych problemów oświatowych,
- organizowanie narad z przedstawicielami organów prowadzących i rozmowy nt. rozwiązywania sytuacji trudnych, wyjaśnianie problemów wynikających z bieżącej pracy szkół/placówek, pomoc w organizacji ich pracy, interpretacji przepisów prawa; współdziałanie z organami prowadzącymi w sprawach bieżących uczniów, rodziców i nauczycieli oraz w zakresie m.in. organizacji konkursów przedmiotowych, kształcenia cudzoziemców,
- wspomaganie działań w zakresie organizowania egzaminów zewnętrznych w szkołach, obserwacja egzaminów, udział w szkoleniach organizowanych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną, doraźne obserwacje wskazane przez OKE, uwzględnianie uwag OKE dot. obserwacji egzaminów, szkolenia we współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, OKE, ORE w zakresie wdrażania wymagań egzaminacyjnych,
- nadzór i wspomaganie organizacji wycieczek dzieci i młodzieży w okresie ferii letnich i zimowych na obszarze województwa,
- udział w uroczystościach, przedsięwzięciach edukacyjnych organizowanych przez szkoły oraz organy prowadzące,
- honorowe patronaty Kuratora dotyczące wydarzeń, konkursów i innych inicjatyw organizowanych przez dyrektorów szkół,

- uczestniczenie w roli prelegentów przez dyrektorów szkół i placówek na naradach, konferencjach, spotkaniach organizowanych przez Kuratorium, dyrektorzy szkół/placówek, niejednokrotnie udostępniają miejsce do przeprowadzenia organizowanych narad,
- współdziałanie z dyrektorami podczas prac zespołu ds. kształcenia zawodowego,
- wspieranie szkół w rozwiązywaniu spraw zgłaszanych przez rodziców, nauczycieli i dyrektorów w oparciu o obowiązujące przepisy prawa,
- organizowanie konferencji i webinarów dot. aktualnych tematów⁵⁰,
- współorganizowanie spotkań z dyrektorami szkół i placówek wszystkich gmin i powiatów np. na temat współpracy z rodzicami oraz możliwości prawnych dyrektora w sytuacjach konfliktowych, z przedstawicielami sądu i kuratorów sądowych w celu przedstawienia obowiązków spoczywających na dyrektorach w zakresie informowania Sądu o niepokojących sytuacjach dotyczących dzieci i uczniów, zasad współpracy ze służbą kuratorską, wypracowania dobrej praktyki informowania dyrektorów o dzieciach, uczniach objętych kuratelą sądową; prezentacja dobrych praktyk związanych z kształtowaniem postaw ukierunkowanych na prawdę, dobro i piękno oraz odpowiedzialność za własne decyzje podczas spotkania z dyrektorami; realizacja projektu Specjalistyczne Centrum Wspomagania Edukacji Włączającej w Kaliszu,
- prowadzenie rozmów telefonicznych wizytatorów z dyrektorami szkół i przedszkoli,
- przeprowadzanie indywidualnych spotkań dyrektorów szkół i przedszkoli z wizytatorami dotyczących specyficznych tematów,
- publikowanie, upowszechnianie zaleceń, informacji, wskazówek, komunikatów, interpretacji przekazywanych za pomocą systemu PIKO bezpośrednio do dyrektorów szkół oraz zamieszczanie ich na stronie internetowej.

(akta kontroli, str. 1144-1145)

2.6. Opracowywanie i przekazywanie przez Kuratora Ministrowi Edukacji i Nauki wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego

W latach szkolnych 2021/2022 oraz 2022/2023 Kurator opracował wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku szkolnym (tj. odpowiednio w latach szkolnych: 2020/2021 i 2022/2023) oraz przedstawił je Ministrowi Edukacji i Nauki w terminie określonym w § 21 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego⁵¹.

(akta kontroli, str. 391-489, 490-496, 497-588, 589-667)

Przekazane Ministrowi Edukacji i nauki wyniki i wnioski z nadzoru pedagogicznego zostały zawarte w dokumentach: „Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2021/2022” oraz „Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2022/2023”. Zawarte w tych sprawozdaniach wnioski dotyczyły: kontroli planowych i doraźnych oraz działań wspomagających. W sprawozdaniu za rok szkolny 2021/2022 zamieszczono: 7 wniosków dotyczących kontroli planowych⁵², 11 wniosków wynikających z kontroli

⁵⁰ Np. Prawne, organizacyjne i metodyczne aspekty pracy z uczniem z Ukrainy w szkole ogólnodostępnej, skreślenia z listy uczniów, organizacja wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

⁵¹ Kurator sporządził i przekazał Ministrowi Edukacji i Nauki korekty sprawozdań za lata szkolne: 2021/2022 oraz 2022/2023. odpowiednio w dniach: 21 października 2022 r. (za rok szkolny 2021/2022) oraz 24 października 2023 r. (za rok szkolny 2022/2023).

⁵² Np. „Należy promować wśród nauczycieli udział w szkoleniach, kursach kwalifikacyjnych, studiach podyplomowych, dotyczących pracy z dziećmi z dysfunkcjami”.

doraźnych⁵³ oraz 10 wniosków odnoszących się do działalności wspomagającej⁵⁴. W sprawozdaniu za rok szkolny 2022/2023 zamieszczono: 15 wniosków dotyczących kontroli planowych⁵⁵, 13 wniosków dotyczących kontroli doraźnych⁵⁶ oraz 6 wniosków odnoszących się do działalności wspomagającej⁵⁷.

(akta kontroli, str. 391-489, 490-496, 497-588, 589-667)

2.7. Działania Kuratora podejmowane w ramach nadzoru pedagogicznego w celu poprawy jakości nauczania i efektów kształcenia w publicznych szkołach podstawowych

W okresie objętym kontrolą wyniki egzaminów ósmoklasisty przeprowadzonych w szkołach podstawowych województwa wielkopolskiego w latach szkolnych 2019/2020–2021/2022 w zakresie języka polskiego i matematyki były niższe od średniej krajowej⁵⁸.

Liczba szkół podstawowych województwa wielkopolskiego, które w latach: 2020, 2021, 2022 oraz 2023, uzyskały niezadawalające wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, tj. wg skali staninowej, na poziomie od 1 (najniższy) do 4 (poniżej średniej) wynosiła odpowiednio: 588, 463, 617 oraz 633, co stanowiło odpowiednio: 52,4%, 49,9%, 54,3% oraz 55,8% wszystkich szkół podstawowych w województwie⁵⁹.

W wymienionych latach, w szkołach tych do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego przystąpiło odpowiednio: 16.495, 15.493, 25.370 oraz 25.957 uczniów, co stanowiło odpowiednio: 49,9%, 46,7%, 50,9% oraz 52,3% wszystkich uczniów, którzy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego. Liczba działających w województwie wielkopolskim szkół podstawowych, które w skali staninowej uzyskały najniższy wynik egzaminu ósmoklasisty z tego przedmiotu (na poziomie 1) w latach 2021-2023 zwiększyła się z 37 do 52 szkół.

Liczba szkół podstawowych województwa wielkopolskiego, które w ww. latach uzyskały niezadawalające wyniki egzaminu ósmoklasisty z matematyki, tj. wg skali staninowej, na poziomie od 1 (najniższy) do 4 (poniżej średniej) wynosiła odpowiednio: 556, 400, 568 i 562, co stanowiło odpowiednio: 49,6%, 43,2%, 49,9% oraz 49,6% wszystkich szkół podstawowych w województwie.

W wymienionych latach, w szkołach tych do egzaminu ósmoklasisty z matematyki przystąpiło odpowiednio: 14.755, 11.602, 21.122, 20.027 uczniów, co stanowiło odpowiednio: 44,7%, 35,0%, 42,4% oraz 40,3% wszystkich uczniów, którzy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty z matematyki. Liczba działających w województwie wielkopolskim szkół podstawowych, które w skali staninowej uzyskały

⁵³ Np. „Należy wspierać dyrektorów szkół, aby skutecznie sprawowali nadzór nad nauczycielami w zakresie przestrzegania zasad oceniania i promowania uczniów”.

⁵⁴ Np. „Wspomagać dyrektorów szkół i placówek w zakresie sprawowania skutecznego nadzoru pedagogicznego poprzez organizowanie narad i konferencji (w tym online) celem tworzenia warunków do wymiany doświadczeń oraz wzajemnego uczenia się”.

⁵⁵ Np. „Zaplanować przeprowadzenie kontroli w zakresie oceny efektywności działań podejmowanych przez specjalistów (psychologa, pedagoga, pedagoga specjalnego) zatrudnionych w szkole”.

⁵⁶ Np. „Dyrektorzy nie sprawują skutecznego nadzoru pedagogicznego nad pracą nauczycieli w zakresie przestrzegania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów. Zwiększenie nadzoru pedagogicznego dyrektorów

szkół w zakresie oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów oraz ich zachowania wpłynie na rzetelne i prawidłowe realizowanie zapisów statutu szkoły przez nauczycieli”.

⁵⁷ Np. „Informacje w postaci zbiorczych wyników ankiet i arkuszy obserwacji zajęć, udostępnione dyrektorowi na elektronicznej platformie nadzoru pedagogicznego (po badaniu kompetencji kluczowych), stanowią dla szkoły wsparcie w doskonaleniu planowania, organizowania i realizacji procesu kształcenia i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów oraz służą poprawie jakości nauczania oraz efektów kształcenia na zajęciach z przedmiotów objętych egzaminami”.

⁵⁸ W latach szkolnych: 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w woj. wielkopolskim wynosiły odpowiednio: 1) z języka polskiego: 56,9% (średnia krajowa: 60,0%), 57,8% (średnia krajowa: 59,0%), 56,7% (średnia krajowa: 60,0%) oraz 63,2% (średnia krajowa: 66,0%), 2) z matematyki: 44,1% (średnia krajowa: 57,0%), 45,1% (średnia krajowa: 46,0%), 55,0% (średnia krajowa: 57,0%), 50,6% (średnia krajowa: 53,0%).

⁵⁹ Dotyczy szkół, dla których podano wyniki.

najniższy wynik egzaminu ósmoklasisty z tego przedmiotu (na poziomie 1) w latach 2021-2023 zwiększyła się z 31 do 57 szkół.

(akta kontroli, str. 15-19c, 20, 21)

Badaniem w zakresie działań podjętych przez Kuratora w ramach nadzoru pedagogicznego w celu poprawy jakości nauczania i efektów kształcenia w publicznych szkołach podstawowych, objęto 10 wybranych metodą doboru przypadkowego szkół podstawowych, w których przypadku średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego, uzyskane w latach: 2020-2023, były w istotnym stopniu niższe od średnich wyników w województwie oraz w kraju⁶⁰ i wynosiły w tym okresie średnio wg skali staninowej: dla języka polskiego i matematyki: w przedziale staninu 1 i staninu 2 oraz dla języka angielskiego: w przedziale staninu 2.

(akta kontroli, str. 1183-1184)

Według informacji udzielonych przez Kuratora, do głównych działań wspomagających podjętych przez Kuratorium w badanym okresie wobec ww. szkół należało:

- umożliwienie udziału dyrektorów w naradach organizowanych przez Kuratorium, w trakcie których m.in. rekomendowano współpracę nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych z ośrodkami doskonalenia nauczycieli (w 10 szkołach),
- przeprowadzenie oceny pracy dyrektora szkoły na jego wniosek (4 szkoły)⁶¹,
- przeprowadzenie badania kompetencji kluczowych uczniów (2 szkoły),
- przeprowadzenie przez wizytatorów indywidualnych rozmów i konsultacji z dyrektorem szkoły ukierunkowanych na uzyskanie poprawy efektów dydaktycznych szkoły (2 szkoły).

(akta kontroli, str. 1191-1196)

W okresie objętym kontrolą Kurator nie korzystał z możliwości:

- 1) dokonania, na podstawie art. 60 ust. 9 ustawy Prawo oświatowe oraz § 30 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, oceny efektywności dydaktycznej szkół poprzez zlecenie wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom przeprowadzenia badań i opracowania ekspertyz,
- 2) przeprowadzenia, na podstawie § 2 pkt 9 w związku z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, kontroli doraźnych szkół (w tym szkół podstawowych) w celu dokonania, oceny efektywności ich działalności dydaktycznej oraz nie polecał dyrektorom szkół (w tym szkół podstawowych w których odnotowywano utrzymujące się najniższe, bardzo niskie lub niskie wyniki z egzaminu ósmoklasisty lub występuje tendencja pogarszania się tych wyników rok do roku) opracowania programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia, o którym mowa w art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, o czym szerzej w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

Z treści regulaminu organizacyjnego Kuratorium⁶² wynika, że do zadań Wydziału Rozwoju Edukacji należało m.in. wykorzystywanie wyników egzaminów zewnętrznych do „oceny jakości kształcenia w województwie”.

(akta kontroli, str. 36-38, 56-58)

⁶⁰ Szkoła Podst. nr 2 w Jastrowiu, Szkoła Podstawowa w Krajence, Szkoła Podstawowa w Radawnicy, Szkoła Podstawowa nr 9 w Poznaniu (szkoła z oddziałami terapeutycznymi), Szkoła Podstawowa w Kaliskach z siedzibą Dębowcu, Szkoła Podstawowa w Bieganinie, Szkoła Podstawowa w Ptaszku, Szkoła Podstawowa w Lotyniu, Szkoła Podstawowa w Wieleniu oraz Szkoła Podstawowa w Białej.

⁶¹ We wszystkich czterech przypadkach dyrektorzy otrzymali ocenę pracy „bardzo dobry”.

⁶² W wersji obowiązującej od dnia 22 grudnia 2021 r.

Odnosnie do tego, czy w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 Wydział Rozwoju Edukacji Kuratorium przeprowadził w udokumentowany sposób, na podstawie wyników egzaminu ósmoklasisty „ocenę jakości kształcenia w województwie”, w szczególności w zakresie pracy szkół podstawowych?

Dyrektor Wydziału Rozwoju Edukacji wyjaśniła, co następuje:

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 Wydział Rozwoju Edukacji przeprowadził analizy wyników egzaminu zewnętrznego, w tym także ósmoklasisty. W Wydziale Rozwoju Edukacji cyklicznie jest prowadzona (udokumentowana – raporty) analiza wyników egzaminów zewnętrznych na podstawie danych pozyskanych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu oraz z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Ponadto, przedmiotem prowadzonych analiz są również osiągnięcia uczniów szkół podstawowych – uczestników wojewódzkich konkursów przedmiotowych, bowiem wyniki uczniów biorących udział w konkursach przedmiotowych stanowią bogate źródła danych użytecznych dla różnorodnych analiz. Każdy z konkursów dostarcza mierzonej w tysiącach liczby prac uczniów na etapie szkolnym oraz setek prac niektórych z tych uczniów na etapie rejonowym i wojewódzkim.

(akta kontroli, str. 1356)

W okresie objętym kontrolą, zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁶³, osobą odpowiedzialną za dydaktyczny poziom szkoły był dyrektor szkoły. Według art. 6a ust. 6 tej ustawy, oceny pracy dyrektora szkoły dokonuje organ sprawujący nadzór pedagogiczny w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę.

Zgodnie z § 7 obowiązującego do 31 sierpnia 2022 r. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2019 r. w sprawie trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli⁶⁴, w ramach oceny pracy dyrektora szkoły, Kurator dokonywał częściowych ocen pracy dyrektora uwzględniając m.in. obowiązek określony w art. 7 ust. 2 Karty Nauczyciela.

(akta kontroli, str. 821-827, 828-837, 848-857, 858-863, 864-867, 868-872, 873-876, 842-847)

Zgodnie z § 9 ust. 1 pkt 7 obowiązującego od 1 września 2022 r. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2022 r. w sprawie oceny pracy nauczycieli⁶⁵, do obowiązkowych kryteriów oceny pracy dyrektora szkoły należy wdrażanie działań zapewniających podnoszenie jakości pracy szkoły, natomiast nie jest obowiązkowe dokonywanie oceny pracy dyrektora szkoły w zakresie wywiązywania się z obowiązku określonego w art. 7 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela.

Według art. 6a ust. 4 i ust. 7a Karty Nauczyciela, ocena pracy dyrektora szkoły ma charakter opisowy i jest zakończona stwierdzeniem uogólniającym: ocena wyróżniająca, ocena bardzo dobra, ocena dobra i ocena negatywna.

W 2022 r. dyrektorzy dwóch działających w województwie wielkopolskim publicznych szkół podstawowych⁶⁶, które w latach: 2021-2023 uzyskały niezadawalające wyniki w skali staninowej egzaminów ósmoklasisty⁶⁷, uzyskali „dobrą” ocenę częściową stopnia realizacji obowiązku wynikającego z art. 7 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela, oraz „bardzo dobrą” ocenę ogólną.

⁶³ Dz. U. z 2023 r. poz. 984 ze zm. Dalej: Karta Nauczyciela.

⁶⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1625.

⁶⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1822. Dalej: rozporządzenie w sprawie oceny pracy nauczycieli.

⁶⁶ Wybór próby dokonany metodą doboru przypadkowego z grupy szkół podstawowych, które uzyskały staniny: najniższy - 1, bardzo niski -2 i niski - 3)

⁶⁷ Staniny uzyskane w latach 2021, 2022, 2023: Szkoła Podst. w Białej, odpowiednio: j. polski: 2, 1, 2; matematyka: 1, 2, 3; j. ang. 3, 2, 5. Szkoła Podst. w Wieleniu, odpowiednio: j. polski: 2, 2, 2, matematyka: 3, 3, 1, j. ang.: 1, 3, 2.

(akta kontroli, str. 821-827, 828-837)

Odnośnie do następującej kwestii: „Z jakiej przyczyny dyrektorzy [...] szkół podstawowych uzyskali „dobrą” lub „bardzo dobrą” ocenę stopnia realizacji obowiązku wynikającego z art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy Karta Nauczyciela [...] zawartą w odpowiedniej części „Karty oceny pracy”, pomimo utrzymujących się średnich lub niskich wyników przeprowadzonych w tych szkołach egzaminów ósmoklasisty?”

Kurator, w złożonym wyjaśnieniu podał, co następuje:

Odpowiedzialność dyrektora szkoły za dydaktyczny i wychowawczy poziom szkoły nie sprowadza się jedynie do wyników egzaminu ósmoklasisty. Niemniej, pomimo podejmowania przez dyrektorów szkół działań na rzecz podniesienia jakości pracy szkoły w ocenach pracy uwzględniono ich niewystarczający skutek, w związku z czym dyrektorzy szkół w tym obszarze zostali ocenieni na poziomie dobrym (z czterech możliwych: negatywny, dobry, bardzo dobry, wyróżniający). Należy zaznaczyć, że przy ocenie pracy dyrektora uwzględnia się nie tylko efekty, ale również podejmowane działania dotyczące dydaktyki i wychowania, a ocena tego obszaru tylko z punktu widzenia wyników egzaminu bez uwzględnienia sytuacji środowiskowej, liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, czynników zewnętrznych mogących mieć wpływ na efekty dydaktyczne, byłaby nieobiektywna.

(akta kontroli, str. 1294)

W okresie objętym kontrolą Kurator dokonał oceny pracy 292 dyrektorów działających w województwie wielkopolskim publicznych szkół podstawowych, z czego w 290 przypadkach - na wniosek tych dyrektorów, w jednym przypadku - na wniosek organu prowadzącego szkołę oraz w jednym przypadku - z własnej inicjatywy. W 155 przypadkach (53,08%) dyrektorom szkół wydano ocenę wyróżniającą, w 136 przypadkach (46,58%) ocenę bardzo dobrą, a w jednym przypadku (0,34%) ocenę dobrą⁶⁸.

(akta kontroli, str. 799-803, 804-806, 807-810, 811-813, 814-816)

Odnośnie do tego, czy od dnia wejścia w życie rozporządzenia w sprawie oceny pracy nauczycieli, przy dokonywaniu ocen pracy dyrektorów szkół (w sprawach prowadzonych przez Wydział Nadzoru Pedagogicznego), uwzględniano jako jedno z kryteriów takiej oceny wywiązywanie się przez dyrektora szkoły z obowiązku określonego w art. 7 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela, dyrektor Wydziału Nadzoru Pedagogicznego podała, co następuje:

Wielkopolski Kurator Oświaty dokonując oceny pracy dyrektora szkoły kieruje się obowiązującymi przepisami prawa, w tym zapisami Karty Nauczyciela (KN) oraz (obecnie) regulacjami rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 25 sierpnia 2022 roku w sprawie oceny pracy nauczycieli (Dz. U. z 2022 r. poz. 1822).

Ustawa Karta Nauczyciela jako akt prawny wyższego rzędu formułuje obowiązki (a dokładnie zakres odpowiedzialności) dyrektora szkoły w sposób uogólniony (nie zawiera kryteriów ani wskaźników oceny), natomiast przywołane wyżej rozporządzenie, jako akt wykonawczy do tej ustawy, ustala szczegółowe kryteria, według których należy oceniać spełnianie zadań określonych w ustawie, w tym zapisu: „Dyrektor odpowiedzialny jest za dydaktyczny i wychowawczy poziom szkoły”.

Wielkopolski Kurator Oświaty dokonując oceny pracy dyrektora uwzględnia wywiązywanie się z obowiązku określonego w art. 7 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela poprzez analizę pracy dyrektora w tym zakresie, posługując się szczegółowymi kryteriami określonymi w rozporządzeniu (§ 9). Część kryteriów odnosi się bowiem do przywołanego wyżej zapisu Karty Nauczyciela. Wobec powyższego dopisanie

⁶⁸ Dotyczy oceny dokonanej z inicjatywy Kuratora.

dodatkowego kryterium, jakim mogłoby być wywiązywanie się dyrektora z obowiązku określonego w art. 7 ust. 2 pkt 1 KN byłoby niezasadne. Należy jednak przede wszystkim zauważyć, że Wielkopolski Kurator Oświaty nie posiada obecnie dowolności w ustalaniu kryteriów oceny pracy dyrektora, bowiem określił je Minister Edukacji i Nauki w wymienionym wyżej rozporządzeniu.

Jednocześnie informuję, że w okresie obowiązywania rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2019 roku w sprawie oceny pracy nauczycieli, które nie zawierało szczegółowych kryteriów oceny pracy, a bezpośrednio odwoływało się do zapisów dotyczących obowiązków dyrektora szkoły określonych w ustawach Prawo oświatowe i Karta Nauczyciela (§ 7), Wielkopolski Kurator Oświaty opracował materiały pomocnicze dla wizytatorów, zawierające szczegółowe wskaźniki oceny pracy dyrektora. Uwzględnienie wskaźników ułatwiało wizytatorom ocenę stopnia spełniania przez dyrektora obowiązków wymienionych w aktach prawnych, w tym przepisu art. 7 ust. 2 pkt 1 KN. Obecnie również wizytatorzy dokonując oceny pracy dyrektora mogą korzystać z opracowanych w Kuratorium Oświaty w Poznaniu materiałów pomocniczych, które stanowią załącznik do ustalonych przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty Zasad postępowania dotyczącego oceny pracy dyrektora szkoły, nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły oraz nauczyciela pełniącego w zastępstwie obowiązki dyrektora szkoły przez okres co najmniej 6 miesięcy. Ponadto informuję, że szczegółowe analizy pracy dyrektora szkoły w zakresie spełniania obowiązków określonych w aktach prawnych zamieszcza się w dokumentach zawierających częściowe oceny pracy ustalone przez: 1 - organ sprawujący nadzór pedagogiczny; 2 - organ prowadzący szkołę; 3 - organ sprawujący nadzór pedagogiczny w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę.

(akta kontroli, str. 1380-1381)

Odnośnie do istniejącego od 1 września 2022 r. stanu prawnego, zgodnie z którym kurator oświaty nie ma obowiązku uwzględniać przy ocenie pracy dyrektora wywiązywania się przez dyrektora szkoły z obowiązku określonego w art. 7 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela dotyczącego odpowiedzialności dyrektora za poziom dydaktyczny szkoły, Kurator podał, że należy rozważyć możliwość wprowadzenia do kryteriów oceny pracy dyrektora ocenę efektów kształcenia, jednak z zaznaczeniem, że efekty kształcenia są rozumiane szerzej niż wyniki uczniów uzyskanych na egzaminach zewnętrznych.

(akta kontroli, str. 1304)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej obszarze stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W badanym okresie, pomimo znaczącego wzrostu liczby szkół, które odnotowały najniższe wyniki egzaminów ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki (stanin 1), Kurator nie wydawał dyrektorom szkół uzyskujących niedostateczne efekty kształcenia polecenia opracowania programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia, do czego był zobowiązany na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

(akta kontroli, str. 15-24)

W udzielonym wyjaśnieniu, Kurator podał, że wynikało to ze szczególnych okoliczności funkcjonowania szkół w okresie pandemii oraz miało związek z napływem dużej fali uchodźców z Ukrainy.

(akta kontroli str. 1146)

NIK wskazuje, że przywołane przez Kuratora okoliczności, nie stanowiły istotnej przeszkody w wydaniu przez niego polecenia, a mogły jedynie wpływać na zakres

i metody przyjęte w opracowywanych przez dyrektorów szkół programach poprawy efektywności kształcenia oraz na harmonogram działań w ramach tych programów.

Kurator wyjaśnił ponadto, że Kuratorium podejmowało inne działania służące wzmocnieniu jakości kształcenia w szkołach podstawowych, takie jak: wspomaganie dyrektorów szkół przez wizytatorów rejonowych, indywidualizację procesów kształcenia, zachęcanie do stosowania oceniania kształtującego, kontrole doraźne dotyczące przestrzegania przepisów prawa, współpracę z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Poznaniu w zakresie obserwacji przebiegu egzaminów zewnętrznych, uwzględnianie Edukacyjnej Wartości Dodanej oraz wyników w skali staninowej przy ocenie pracy dyrektorów szkół, rozbudowywanie sieci szkół ćwiczeń i promowanie ich dokonań edukacyjnych, upowszechnianie dobrych praktyk, promowanie wśród nauczycieli projektów, przedsięwzięć oraz innowacji wspierających realizację podstaw programowych kształcenia ogólnego i efektywne przygotowanie uczniów do egzaminów zewnętrznych⁶⁹.

(akta kontroli str. 1146)

NIK podkreśla, że podejmowanie przez Kuratorium wymienionych w wyjaśnieniu działań wspomagających szkoły w zakresie efektywności dydaktycznej, nie uzasadnia niewydania przez Kuratora w uzasadnionych przypadkach polecenia określonego

w art. 56 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe.

2. Wyniki egzaminów ósmoklasisty przeprowadzonych w szkołach podstawowych województwa wielkopolskiego w latach szkolnych 2019/2020–2021/2022 w zakresie języka polskiego i matematyki utrzymywały się na poziomie niższym od średniej krajowej. Pomimo, że wskazywało to jednoznacznie na potrzebę podjęcia wszelkich dostępnych działań w celu ich poprawy, w okresie objętym kontrolą Kurator, oceniając stan działalności dydaktycznej (art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo oświatowe), nie korzystał z możliwości:

1) dokonania, na podstawie art. 60 ust. 9 ustawy Prawo oświatowe oraz § 30 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, oceny efektywności dydaktycznej szkół poprzez zlecenie wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom przeprowadzenia badań i opracowania ekspertyz oraz

2) przeprowadzenia, na podstawie § 2 pkt 9 w związku z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, kontroli doraźnych szkół w celu dokonania oceny efektywności ich działalności dydaktycznej.

(akta kontroli str. 25, 25a-25b, 1277, 1296-1297)

W złożonych wyjaśnieniach Kurator potwierdził nieskorzystanie z możliwości zlecenia wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom dokonania oceny efektywności dydaktycznej szkół, nie wskazując przy tym przyczyny niepodjęcia takich działań.

(akta kontroli str. 1296-1297)

Odnosnie do tego, czy w latach szkolnych 2021/2022-2022/2023 przedmiotem kontroli doraźnych przeprowadzonych w publicznych szkołach podstawowych, w ramach kontroli przeprowadzonych z inicjatywy Kuratora, były niskie lub obniżające się wyniki egzaminów ósmoklasisty, Kurator wyjaśnił:

Zakres kontroli doraźnych przeprowadzonych w publicznych szkołach podstawowych w ramach kontroli przeprowadzonych z inicjatywy Kuratora w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 nie dotyczył niskich (lub obniżających się) wyników egzaminów ósmoklasisty. Wyniki egzaminów ósmoklasisty są analizowane przede wszystkim przez ośrodki doskonalenia nauczycieli, które za zadanie mają doskonalenie zawodowe nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów

⁶⁹ Np. projekt „Możemy Ci pomóc”.

egzaminacyjnych. Doradcy metodyczni wspomagają nauczycieli, m.in. proponując odpowiednie szkolenia, zgodnie ze zdiagnozowanymi problemami. Ponadto szkoły osiągające niezadowalające wyniki egzaminu ósmoklasisty najczęściej były typowane do badania kompetencji kluczowych uczniów.

Należy jednocześnie zauważyć, że w okresie tym miały miejsce pandemia czy wojna na Ukrainie, które miały wpływ na niższe wyniki; nie musiały one wynikać z niewłaściwej pracy szkoły. Duża grupa dzieci z rodzin ukraińskich przystąpiła do egzaminu ósmoklasisty. W latach tych prowadzono kontrole w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły. Nie dotyczyły one przebiegu procesów kształcenia i wychowania w szkole lub placówce oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki, ponieważ dwa ww. rodzaje kontroli zostały wprowadzone dopiero od września 2021 roku, a wizytatorzy nie zostali przygotowani do ich prowadzenia. W Ministerstwie Edukacji i Nauki toczą się prace nad opracowaniem standardów i metodologii oraz narzędzi do realizacji tych kontroli, które zastąpiły realizowane do tego czasu badanie jakościowe pracy szkół – ewaluację.

Należy podkreślić, że Kurator prowadzi nadzór wspierający, zgodnie z przyjętą koncepcją sprawowania nadzoru odwołującą się do nazwy organu - kurator z łac. cura – troska, piecza). U podstaw takiej koncepcji leżą współczesne nauki o zarządzaniu (zarządzanie 4.0) wskazujące, iż zamiast nakazywać osobom nadzorowanym, co mają robić, lepiej wpłynąć poprzez wspomaganie na ich przekonania i sposób myślenia, by sami wiedzieli, co w danej sytuacji jest najlepsze dla instytucji, w której pracują. Zatem budowanie świadomości odpowiedzialności za procesy i efekty podejmowanych działań a nie restrykcje i strach przynoszą lepsze efekty.

(akta kontroli, str. 1277)

NIK wskazuje, że skorzystanie z wyżej wymienionych, określonych ustawowo, instrumentów przyczyniłoby się do lepszego zdiagnozowania przyczyn osiągania niezadowalających rezultatów kształcenia i – w konsekwencji – podjęcia działań w celu uzyskania poprawy efektów działalności dydaktycznej szkół podstawowych.

OCENA CZĄSTKOWA

Kurator nie wywiązał się z obowiązku polecenia dyrektorom szkół podstawowych z niedostatecznymi efektami kształcenia, opracowania programu i harmonogramu efektywności kształcenia oraz nie skorzystał z innych dostępnych instrumentów nadzoru służących dokonaniu oceny efektywności dydaktycznej szkół uzyskujących niezadowalające wyniki egzaminów ósmoklasisty, tj. zlecenia wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom przeprowadzenia badań i opracowania ekspertyz oraz przeprowadzania kontroli doraźnych.

Kurator, sprawując nadzór pedagogiczny, współpracował z dyrektorami szkół oraz ich organami prowadzącymi, a opracowane wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego były terminowo przedstawiane Ministrowi Edukacji i Nauki.

Kurator sprawował nadzór pedagogiczny zgodnie z założeniami określonymi w planach nadzoru na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023, a zrealizowane różnorodne działania wspomagające uwzględniały m.in. ulepszanie stosowanych metod i form nauczania oraz potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego.

Zarówno przeprowadzone przez Kuratora kontrole planowe jak i doraźne zostały zrealizowane zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego⁷⁰ oraz ustawy Prawo oświatowe⁷¹.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o zapewnienie:

1) niezwłocznego publikowania zmienionego planu nadzoru pedagogicznego w przypadku konieczności dostosowania go do wprowadzanych przez ministra właściwego do spraw oświaty zmian w kierunkach polityki oświatowej,

2) wykorzystywania, w przypadku szkół podstawowych uzyskujących utrzymujące się niskie wyniki egzaminu ósmoklasisty, ustawowo określonych działań w celu poprawy efektywności kształcenia.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 7 listopada 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Maciej Sterczała
główny specjalista k.p.
/-/

Dyrektor
z up. Artur Pięgas
p.o. wicedyrektor
/-/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał p.o. wicedyrektor Delegatury NIK w Poznaniu Artur Pięgas.

⁷⁰ Art. 13-18.

⁷¹ Art. 53-56.

Artur Piętas
/podpisano elektronicznie/